

IZVJEŠTAJ O TRGOVINI LJUDIMA U 2016. GODINI

BOSNA I HERCEGOVINA - Nivo 2

Bosna i Hercegovina je polazišna, odredišna i tranzitna zemlja za muškarce, žene, djecu i maloljetnike koji se podvrgavaju trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada. Punoljetne i maloljetne ženske osobe iz BiH se podvrgavaju trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja unutar zemlje u privatnim stanovima, motelima i na benzinskim pumpama. Ekonomski ranjiva romska djeca su podvrgnuta prisilnom prosjačenju i služenju u domaćinstvu protiv njihove volje u prisilno sklopljenim brakovima. Žene i djevojke iz evropskih zemalja se podvrgavaju trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja unutar zemlje. Žrtve iz BiH su podvrgnute trgovini u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada u sektoru građevinarstva i drugim sektorima u zemljama širom Evrope, kao naprimjer, u Hrvatskoj, Francuskoj, Srbiji, Sloveniji i Austriji. Korupcija stvara sredinu koja pogoduje određenim pojavnim oblicima krivičnog djela trgovine ljudima.

Vlasti Bosne i Hercegovine se u potpunosti ne pridržavaju minimalnih standarda za eliminiranje trgovine ljudima; međutim, one čine značajna nastojanja u tom pravcu. Vlasti u Federaciji, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu su povećale istražne aktivnosti generalno. Izmjenama i dopunama Krivičnog zakona na državnom nivou je dalje utvrđena nadležnost i pooštrene su zakonske sankcije za krivično djelo međunarodne trgovine ljudima. Iako je u Federaciji otpočeo postupak donošenja izmjena i dopuna Krivičnog zakona FBiH kojim bi se zabranili svi oblici trgovine ljudima, do kraja izvještajnog perioda Parlament FBiH još uvijek nije usvojio Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona FBiH, zbog čega u toku godine još uvijek nije bilo moguće procesuirati počinitelje djela trgovine ljudima na svim nivoima u BiH. Vlasti su provele obuku tužilaca i sudija na temu tehnika upravljanja predmetima trgovine ljudima; međutim, eksperti su izjavili da sudije koje odlučuju o predmetima trgovine ljudima još uvijek nisu adekvatno pripremljene, dok se još uvijek ne koriste adekvatne tehnike vođenja razgovora i pružanja zaštite koje su na rasplaganju radi zaštite djece žrtava trgovine ljudima od dalje traumatizacije. Vlasti su nastavile dodjeljivati grantove u malim iznosima nevladinim organizacijama za pomoć žrtvama trgovine ljudima, s tim da muškarci žrtve trgovine ljudima nisu mogli ostvariti pristup specijaliziranim uslugama.

PREPORUKE ZA BOSNU I HERCEGOVINU:

Energično provoditi istrage, krivično goniti i kažnjavati počinitelje djela trgovine ljudima, kao i saučesnike među službenim osobama, i izricati dovoljno oštre kazne; uskladiti zakon FBiH kako bi se njime eksplicitno zabranili svi oblici trgovine ljudima u skladu sa odredbama zakona na državnom nivou i Protokolom UN-a za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima iz 2000. godine (UN TIP protokol); provesti obuku sudija i tužioca na temu pristupa krivičnom gonjenju usmjeren na žrtve; obučiti službenike koji prvi dolaze u kontakt sa žrtvama da provode proaktivnu identifikaciju žrtava, posebno žrtava koje su bile podvrgnute prisilnom radu i

prisilnom prosjačenju; standardizirati usluge pomoći žrtvama u cijeloj zemlji i uvesti specijalizirane usluge pomoći muškarcima žrtvama trgovine ljudima; adekvatno zaštititi žrtve od prijetnji i ponovne viktimizacije u toku istrage i krivičnog procesuiranja djela trgovine ljudima, posebno djecu žrtve; uključiti romske zajednice u procese odlučivanja o mjerama zaštite žrtava; omogućiti žrtvama trgovine ljudima da napuste sklonište kada one to žele, bez pratnje; i svim žrtvama pružati adekvatnu pomoć, bez obzira da li se vodi krivični postupak.

KRIVIČNO GONJENJE

Vlasti su demonstrirale veći napredak u primjeni zakonskih odredbi o krivičnom djelu trgovine ljudima. Država Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Svaki entitet ima političku, zakonodavnu i sudsku vlast. Brčko Distrikt je samoupravna jedinica pod ingerencijom države. Na entitetskom nivou se procesuiraju predmeti trgovine ljudima počinjene u granicama države, a na državnom nivou predmeti trgovine ljudima sa međunarodnim aspektom. U maju 2015. godine je u cilju razdvajanja nadležnosti izmijenjen član 186. Krivičnog zakona BiH. Prije izmjena ovaj član se odnosio i na internu i na međunarodnu trgovinu ljudima, dok se izmijenjeni član odnosi samo na seksualno iskorištavanje i prisilni rad ako je žrtva iskorištavana u državi u kojoj nema prebivalište ili čija nije državljanin. Izmjenama su povećane i kazne zatvora sa najmanje tri godine na pet godina. U Republici Srpskoj i Brčko Distriktu su zakonom zabranjeni trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada uz minimalnu zakonom zapriječenu kaznu od tri godine (Republika Srpska) odnosno pet godina (Brčko Distrikt). Ove kazne su dovoljno oštre i razmjerne kaznama zapriječenim za druga teška krivična djela, kao što je silovanje. U toku izvještajnog perioda je u Parlamentu FBiH počela procedura usvajanja člana 210. (a) i 210. (b) kojim se propisuju trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada i organizirana trgovina ljudima kao posebna djela, ali do kraja izvještajnog perioda Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona još uvijek nije bio usvojen.

U toku 2015. godine, kao i u 2014. godini, Tužilaštvo BiH je pokrenulo istragu protiv jedne osobe osumnjičene za trgovinu ljudima i podigao optužnicu protiv jedne osobe prema članu 186. Broj optuženih je manji u odnosu na 13 optuženih osoba 2014. godine za vrbovanje 672 osobe radi prisilnog rada; do kraja izvještajnog perioda sudski postupak u do sada najvećoj optužnici za krivično djelo trgovine ljudima u povijesti države BiH je još uvijek bio u toku. 2014. i 2015. godine država nije osudila niti jednog počinitelja djela trgovine ljudima. U januaru 2015. godine, uz podršku Eurojusta – Agencije Evropske unije za pravosudnu saradnju – tužioci iz BiH i Francuske su formirali zajednički istražni tim u predmetu u kojem su državljani BiH, uglavnom punoljetne i maloljetne pripadnice romske populacije, odvođeni u Francusku gdje su prisiljavani na džeparanje i krađe. U toku izvještajnog perioda je u sklopu istrage u BiH uhapšeno 7 osoba, a u Francuskoj 11.

U toku izvještajnog perioda vlasti u Republici Srpskoj, Brčko Distriktu i Federaciji su generalno povećale istražne aktivnosti. Organi u Republici Srpskoj su otvorili dvije istrage protiv pet osoba osumnjičenih za trgovinu ljudima i podigli su optužnicu protiv dvije osobe, dok 2014. godine nije pokrenuta niti jedna istraga, niti je bilo krivičnog gonjenja. Sudovi u Republici Srpskoj su osudili dvojicu optuženih za trgovinu ljudima, u poređenju sa tri optužena 2014. godine, osudivši ih na zatvorsku kaznu u trajanju od dvije odnosno tri godine. Organi u Brčko Distriktu su otvorili jednu istragu protiv tri osobe osumnjičene za trgovinu ljudima, u poređenju sa jednim

osumnjčenikom za trgovinu ljudima protiv kojeg je pokrenuta istraga 2014. godine, i podigli su optužnicu protiv dvije osobe, dok u 2014. godini nije podignuta niti jedna optužnica; u 2014. i 2015. godini nije bilo osuđujućih presuda. Organi u Federaciji su proveli istragu protiv deset osumnjičenih i podigli optužnicu protiv četiri osobe prema odredbi o navođenju na prostituciju, u poređenju sa pet osumnjičenih protiv kojih je provedena istraga i četiri optužena u toku 2014. godine. Sudovi u Federaciji su osudili osam počinitelja trgovine ljudima, u poređenju sa pet u 2014. godini. Dva optuženika koja su proglašena krivim osuđena su na zatvorsku kaznu u trajanju od godinu dana, jedan na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine, dva na godinu i po i dva na tri i po godine. Jednom optuženiku za trgovinu ljudima je izrečena uvjetna kazna, u poređenju sa dvije uvjetne kazne izrečene u toku 2014. godine.

Na sve tri policijske akademije su organizirani osnovni i napredni kursevi na temu suzbijanja trgovine ljudima, a vlasti na državnom nivou i dalje organiziraju osnovnu obuku za tužioce i sudije na temu postupanja u predmetima trgovine ljudima. Međutim, eksperti su izjavili da sudije koje odlučuju o predmetima trgovine ljudima još uvijek nisu adekvatno pripremljene i da je potrebna dodatna obuka. U toku izvještajnog perioda, OSCE je u partnerstvu sa državnim organima izradio programe obuke za tužioce i sudije na temu postupanja u predmetima trgovine ljudima i proveo obuku za devet tužilaca i sudija koji će dalje obučavati svoje kolege. Nevladine organizacije su provele dodatnu obuku za organe pravosuđa. Korupcija i saučesništvo službenih osoba u izvršenju krivičnog djela trgovine ljudima i dalje predstavljaju znatan problem. U decembru 2015. godine je Tužilaštvo BiH podiglo optužnicu protiv službene osobe zbog sudjelovanja u izvršenju krivičnog djela trgovine ljudima; bivši službenik Konzulata u Parizu je optužen za zloupotrebu službenog položaja tokom dužeg vremenskog perioda radi izdavanja putnih dokumenata u zamjenu za novac kako bi olakšao kretanje potencijalnih žrtava kojima se trgovalo u svrhu prisilnog rada. Službenik Federalne policije je optužen za krivično djelo podsticanja na prostituciju nakon što je utvrđeno da je prisiljavao svoju ljubavnicu na pružanje seksualnih usluga klijentima u zamjenu za novac.

ZAŠTITA

Vlasti i dalje provode mjere zaštite. U toku 2015. godine vlasti su identificirale 31 žrtvu trgovine ljudima, u poređenju sa 48 žrtava identificiranih u toku 2014. godine; 24 žrtve su bile podvrgnute prisilnom prosjačenju, a sedam žrtava seksualnom iskorištavanju. Od toga broja, 23 žrtve su punoljetne ženske osobe, 14 su maloljetnici i sve žrtve su državljani Bosne i Hercegovine. Državni koordinator je potvrdio da vjerovatno postoji veći broj žrtava koje nadležni organi još uvijek nisu identificirali. Policija u BiH koristi upitnik za otkrivanje potencijalnih žrtava i nadležni organi koriste zvanični referalni mehanizam za pružanje pomoći žrtvama. Nadležni organi su uputili 14 žrtava u sigurne kuće koje vode NVO; službene osobe žrtvama pružaju pomoć samo ako su žrtve samoinicijativno pomoć tražile. U skloništima su smješteni i muškarci žrtve trgovine ljudima, ali im nisu nuđene specijalističke usluge. Žrtvama nije dozvoljeno da napuštaju skloništa bez pratnje. Šest centara za socijalni rad, koji su javne ustanove, osiguralo je pomoć za 129 djece koja su se bavila prosjačenjem ili su radila na ulici i koja su identificirana kao djeca u opasnosti da postanu žrtve trgovine ljudima. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je dodijelilo manje grantove u ukupnom iznosu od 60.000 KM (33.400 USD) šest nevladinih organizacija kao pomoć za domaće žrtve trgovine ljudima, uključujući i pomoć u vođenju skloništa, nabavci odjeće, savjetovanju, obrazovanju i obuci za rad žrtava. Ministarstvo sigurnosti je iz budžetskih sredstava obezbijedilo 120.000 KM (66.800 USD) nevladinim

organizacijama za pružanje pomoći stranim žrtvama, uključujući i pomoć u vođenju skloništa, pružanju medicinske i psihološke podrške i usluga repatrijacije. Sredstva su vraćena u državni budžet s obzirom da nije identificirana niti jedna strana žrtva i sredstva nisu preraspodijeljena za pomoć domaćim žrtvama.

Promatrači su izvijestili da policija i tužioci često nisu voljni otvoriti istragu i krivično goniti roditelje djece, čak i kada roditelji sudjeluju u podvrgavanju djece raznim oblicima trgovine ljudima; osoblje skloništa nakon toga djecu vraća roditeljima. Eksperti su izrazili zabrinutost u pogledu tehnika vođenja razgovora s djecom žrtvama trgovine, primijetivši da je razgovor s jednom žrtvom vođen u prisutvu osobe osumnjčene za njeno iskorištavanje. Osim toga, GRETA je dokumentirala zastrašivanje djece žrtava u toku sudskog postupka, dok nadležni organi nisu preduzeli raspoložive mehanizme pravne zaštite da bi ih zaštitili od prijetnji i ponovne viktimizacije. Prema odredbama entitetskih zakona o navođenju na prostituciju, policija može tretirati maloljetne osobe dobi od 14 i više godina kao maloljetnike koji se dorovoljno bave prostitucijom, a ne kao žrtve silovanja ili trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja; međutim, u toku izvještajnog perioda, nije bilo izvještaja o zatvaranju žrtava niti o izricanju novčanih ili drugih kazni žrtvama za djela koja su žrtve počinile kao direktnu posljedicu podvrgavanja bilo kojem obliku trgovine ljudima. Jedino Krivični zakon BiH i Krivični zakon Brčko Distrikta sadrže odredbe prema kojima su žrtve trgovine ljudima izuzete od krivičnog gonjenja za takva djela. Zvaničnici su potvrdili potrebu za jačanjem kontinuiteta brige o žrtvi u toku cijelog sudskog postupka i za unapređenjem zaštite marginalizirane populacije, kao što su Romi. Strane žrtve trgovine ljudima imaju pravo na vizu koja se izdaje iz humanitarnih razloga, koja im omogućava privremeni boravak i rad u Bosni i Hercegovini. Žrtvama je omogućen period refleksije u trajanju od 30 dana da bi odlučile da li će podnijeti zahtjev za vizu, iako se u praksi privremeni boravak odobrava samo žrtvama u predmetima u kojima je pokrenut krivični postupak. Promatrači su izvijestili da u slučaju da tužitelj odluči da svjedočenje žrtve nije potrebno ili kada obustavi istragu, vlasti često pokreću postupak deportacije žrtve bez da joj pruži adekvatnu pomoć ili organizira njenu sigurnu repatrijaciju. Žrtve trgovine ljudima mogu tražiti obeštećenje u krivičnom ili građanskom postupku. Jedna NVO je 2014. godine uložila prvi zahtjev za naknadu nematerijalne štete u ime četiri žrtve trgovine ljudima; u toku 2014. godine je okružni sud odbacio zahtjev i NVO je uložila žalbu.

PREVENCIJA

Vlasti su nastavile ulagati napore na prevenciji trgovine ljudima. U decembru 2015. godine je Vijeće ministara usvojilo državni Akcioni plan suprotstavljanja trgovini ljudima za period 2016.-2019. Državna međuresorna udarna grupa se sastaje mjesečno kako bi pratila napredak u istragama i krivičnom gonjenju u predmetima trgovine ljudima i nastavila je provoditi svoj program rada za period 2015.-2017. u cilju povećanja svijesti o trgovini ljudima, jačanja saradnje među institucijama i saradnje sa susjednim zemljama. Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima je u 2015. godini objavio godišnji izvještaj o borbi protiv trgovine ljudima. Vlada je dodijelila 10.000 KM (5.570 USD) za aktivnosti vezane za obilježavanje Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima 2015. godine; jedna NVO je provela kampanju na društvenim medijima koja je završena izložbom fotografija i medijskim događajem. Ministarstvo odbrane je organiziralo obuku na temu otkrivanja i izvještavanja o trgovini ljudima pripadnika službi

oružanih snaga iz drugih evropskih zemalja koje sudjeluju u mirovnim operacijama UN-a. Vlasti su nastavile provoditi javne kampanje za prevenciju, sa fokusom na prevenciju potražnje komercijalnih seksualnih usluga. Vlasti nisu nastojale smanjiti potražnju za prisilnim radom. Vlada za svoje diplomatsko osoblje nije obezbijedila obuku na temu borbe protiv trgovine ljudima.